

Borbála GÓCZE

ORCID: 0009-0004-7947-9049

Eötvös Loránd Tudományegyetem

De variatie van de Nederlandse diminutieve allomorfie: een empirische benadering

Abstract

This article deals with the variation of diminutive forms in contemporary standard Dutch. Various aspects of the Dutch diminutive are well-documented in the literature. However, there is a distinct lack of empirical research in connection with the variation of the diminutive forms. The article provides a brief overview of diminutive formation in Dutch as well as an account of a corpus-based study examining a group of words that exhibit variation in their diminutive forms in contemporary standard Dutch, namely monosyllabic words ending in either a non-coronal stop or a velar fricative preceded by a short vowel. The goal of the study is to provide insight on the behaviour of the diminutive forms of these stems.

Keywords: diminutive formation, morphology, morphophonology, corpus linguistics.

1. Inleiding

De allomorfie van het Nederlandse diminutief wordt grondig beschreven in de vakliteratuur (bijvoorbeeld Cohen 1958; Trommelen 1983; Kooij & Van Oostendorp 2003; Van der Hulst 2008), maar er is relatief weinig onderzoek dat berust op de analyse van echt taalmateriaal. Het bestaande empirische onderzoek richt zich op de verwerving en de productie van het diminutief (bijvoorbeeld Snow et al. 1980; den Os & Harder 1987; Boersma 2018). Andere aspecten van het diminutief, zoals de variatie van de verschillende diminutiefvormen, moeten nog empirisch worden onderzocht. In dit artikel zullen de diminutiefvormen van monosyllabische woorden die een korte klinker bevatten en op een stemloze bilabiale plosief of een stemloze velaire fricatief eindigen en (bv. *kip*, *pop* of *brug*) onder de loep worden genomen. Aan de hand van een corpusonderzoek zullen de

diminutiefvormen van deze monosyllabische woorden worden onderzocht. Het eerste deel van het artikel zal een kort overzicht bieden van de diminutiefvorming in het Nederlands, met bijzondere aandacht voor de gevallen waarin een woord meerdere grammaticale diminutiefvormen kan hebben. Het tweede deel zal gewijd zijn aan het corpusonderzoek dat de bovengenoemde groep van woorden onder de loep neemt.

2. Diminutiefvorming in het Nederlands

Het diminutiefsuffix heeft vijf allomorfen in het Standaardnederlands: *-je*, *-tje*, *-pje*, *-kje*, en *-etje*. De verschillende allomorfen worden geselecteerd op basis van de fonologische en prosodische eigenschappen van de stam. De *-je* allomorf komt na stemloze obstruenten /p, t, k, f, s, x/ voor, zoals in *map* – *mapje* of *stuk* – *stukje*. Na lange klinkers, tweeklanken en een sjwa komt de *-tje* allomorf voor, zoals in *zee* – *zeetje* of *tante* – *tantetje*. De *-pje* allomorf komt na /m/ voor, als de medeklinker door een vloeiklank, een lange klinker, een tweeklank of een sjwa voorafgegaan is, zoals in *film* – *filmpje* of *raam* – *raampje*. De *-kje* allomorf komt na onbeklemtoonde syllabes voor, als de syllabe op een veldaire nasaal /ŋ/ eindigt, bijvoorbeeld *koning* – *koninkje*. Tot slot komt de bisyllabische *-etje* allomorf na sonoranten /m, n, ŋ, l, r/, labiale plosieven en de veldaire fricatief voor, als de medeklinkers voorafgegaan zijn door korte klinkers, bijvoorbeeld *tram* – *trammetje*, *krab* – *krabbetje*. Woorden die op een onbeklemtoonde *-ing* eindigen vormen hun diminutieven ook met *-etje*, zoals *leerling* – *leerlingetje* (Kooij & Oostendorp 165–166; Van der Hulst 1290–1291; Haeseryn et al. z.p.).

De hierboven beschreven regels van diminutiefvorming kunnen de overgrote meerderheid van verkleinwoordvormen verklaren. Er zijn echter een aantal woorden die twee diminutiefvormen hebben in de standaardtaal waarvan beide welgevormd zijn. Hoewel de twee vormen in vrije variatie zijn, merkt Linke (2020) op dat de sprekers de voorkeur geven aan de ene of de andere vorm (z.p.).

De woorden die twee diminutiefvormen hebben, kunnen in twee groepen verdeeld worden. De eerste groep bestaat uit woorden die een hoge klinker (/i, u, y/) bevatten in hun laatste syllabes, zoals *wiel* – *wieltje* % *wieletje* en *bloem* – *bloempje* % *bloemetje*. De hoge klinkers zijn verantwoordelijk voor de twee diminutiefvormen, omdat ze fonologisch lang, maar fonetisch kort of halflang zijn (Kooij & Van Oostendorp 169). Als de hoge klinker als lang wordt beschouwd, krijgt de stam een van de monosyllabische allomorfen (resultierend in *wieltje* en *bloempje*), maar als de hoge klinker als kort wordt geïnterpreteerd, wordt de verkleinvorm gevormd met de bisyllabische allomorf van het suffix (resultierend in *wieletje* en *bloemetje*). Het gedrag van de tweede groep kan niet zo gemakkelijk worden verklaard. Woorden die op een bilabiale plosief of op een

velaire fricatief eindigen voorafgegaan door een korte klinker kunnen ook twee welgevormde diminutievormen hebben. De vaakst voorkomende voorbeelden in de vakliteratuur zijn *kip* – *kipje* % *kippetje*, *pop* – *popje* % *poppetje*, *vlag* – *vlagje* % *vlaggetje*, *weg* – *wegje* % *weggetje*, *brug* – *brugje* % *bruggetje*, *krab* – *krabje* % *krabbetje*, en *rug* – *rugje* % *ruggetje* (Cohen 44; Kooij & Van Oostendorp 169; Haeseryn et al.). De verwachte of regelmatige diminutievorm van deze woorden wordt met de allomorf *-je* gevormd, aangezien ze op een obstruent eindigen, voorafgegaan door een korte klinker. Ze hebben echter een andere diminutievorm met de *-etje* allomorf van het diminutiefsuffix. Dit fenomeen is beperkt tot woorden die op /p/ of /x/ eindigen, voorafgegaan door een korte klinker. Deze woorden worden als uitzonderingen behandeld in de vakliteratuur, maar de vraag is of ze echt uitzonderingen zijn.

3. Het doel van de studie

Hoewel de vakliteratuur tevreden lijkt te zijn om de monosyllabische woorden die op /p/ of /x/ eindigen voorafgegaan door een korte klinker als uitzonderingen te behandelen, is het zeker de moeite waard om het gedrag van deze stammen te bestuderen. De originele inspiratiebron van dit onderzoek was een persoonlijke ervaring als NVT-leerder en later NVT-docent. Er kan zeker een aarzeling worden opgemerkt bij taal-leerders (zowel bij beginners als meer gevorderde), wanneer zij geconfronteerd zijn met de hierboven beschreven stammen. Het onderwerp is dus zowel vanuit een taalkundig perspectief als vanuit het oogpunt van vreemde-taal=verwerving interessant en de moeite waard om te onderzoeken.

Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste wil het ontdekken of de stammen die in de vakliteratuur vaak worden vermeld, inderdaad variatie vertonen in hun diminutievormen in het hedendaags Standaardnederlands. Bovendien wil het nagaan of er nog stammen zijn die diminutieve allomorfie aantonen naast de voorbeelden die vaak in de vakliteratuur worden vermeld. Op basis van eigen observaties en eerder onderzoek (Göcze 21–22) kan worden verondersteld dat het fenomeen van meerdere standaardtalige diminutievormen niet beperkt is tot de handvol voorbeelden in de vakliteratuur. Ten tweede wil dit onderzoek nagaan of de regelmatige verkleinwoordvormen afgeleid met de *-je* allomorf of de onregelmatige verkleinwoordvormen afgeleid met de *-etje* allomorf dominant zijn. Het derde doel van dit onderzoek is om de variatie van de verschillende diminutievormen van deze stammen in het hedendaags Standaardnederlands in kaart te brengen en na te gaan of er een verband bestaat tussen de eindmedeklinker en/of de stamklinker en de neiging van de stammen om variatie te vertonen in hun diminutievormen.

4. Methode

Zoals al vermeld in de inleiding is dit onderzoek met behulp van enkele corpora uitgevoerd. Voor het uitvoeren van het corpusonderzoek moest een lijst van de relevante stammen worden samengesteld. Dit werd gedaan met behulp van de digitale versie van de 13^e editie van de *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*. Het doel was om alle monosyllabische woorden te verzamelen die een korte klinker bevatten en op /p/ of /x/ eindigen. Vanwege de consistente spelling van het Nederlands kwam dit neer op woorden die op *b*, *p* of *g* eindigen voorafgegaan door één klinkerletter (*a*, *e*, *i*, *o* of *u*). Volgens de fonotactische regels van het Nederlands mag de onset van een syllabe leeg zijn of maximaal drie consonanten bevatten (Köhnlein en Linke). De onsets die drie consonanten bevatten kunnen met drie (*sch-* /sx/, *str-* /str/) of vier (*schr-* /sxr/) letters worden gespeld. In de digitale editie van het woordenboek is het mogelijk om enkele jokerkarakters te gebruiken, dus de verschillende combinaties van onsets en VC (klinker + medeklinker) rimes hoefden niet één voor één te worden doorzocht. Dit hielp om potentiële fouten te vermijden.

	V = a	V = e	V = i	V = o	V = u
Vb		1			
CVb	3	4	1	5	6
CCVb	6	3	3	3	4
CCCVb	1			1	2
CCCCVb				1	
Vg		1			
CVg	4	9	5	6	6
CCVg	8	4		4	5
CCCVg		1			
CCCCVg					
Vp				1	1
CVp	12	7	11	10	6
CCVp	12	6	15	12	3
CCCVp	1	1	3	2	1
CCCCVp	1				

Tabel 1. De mogelijke en bestaande combinaties van monosyllabische woorden die een korte klinker bevatten en op /p/ of /x/ eindigen

Tabel 1 bevat de mogelijke en de werkelijk bestaande monosyllabische woorden een korte klinker bevatten en op /p/ of /x/ eindigen. De kolom één laat de mogelijke combinaties zien. De hoofdletters staan voor consonanten en vocalen.

De kleine letters staan voor de eindmedeklinker van de stam. De bovenste rij laat de klinker van de stam zien. De donkergrijze cellen zijn de combinaties waarvoor er geen stam was. De cijfers in de andere cellen geven het aantal stammen aan die aan de gegeven criteria voldoen. In totaal waren er 202 stammen in het woordenboek die aan de voorwaarden voldeden.

4.1. Materiaal

Er werden drie corpora gebruikt voor deze studie: het *Corpus Gesproken Nederlands* (CGN), het *Stevin Nederlandstalig Referentie corpus* (SoNaR) en het *Dutch Web Corpus* (nlTenTen) dat toegankelijk is via *Sketch Engine*. Het aantal tokens in de drie corpora komt neer op meer dan 3 miljard tokens wat als substantieel kan worden beschouwd.

Het is belangrijk om te vermelden dat deze studie de variatie van de diminutievormen niet vanuit een sociolinguïstiek perspectief onderzoekt. Onafhankelijke variabelen zoals geslacht of herkomst zullen niet worden beschouwd als beïnvloedende factoren. Vanuit de drie corpora is het CGN het enige corpus dat de relevante metadata bevat. Vanwege de discrepantie van de metadata in de corpora was het dus niet mogelijk om een sociolinguïstiek onderzoek uit te voeren.

4.2. De data

De tokenfrequenties van de stammen en hun diminutievormen werden gehaald uit de corpora. Van de 202 stammen in de initiële dataset waren er 42 stammen die óf helemaal geen diminutievormen in de corpora hadden, óf alleen niet-standaardtalige diminutievormen (bijvoorbeeld *slagske*, *peppeke*) hadden. Deze stammen werden van de analyse van de data verwijderd. Er waren dus 160 stammen in de corpora die ten minste één standaardtalige diminutievorm hadden.

De 160 stammen die ten minste één standaardtalige diminutievorm hadden in de corpora werden in twee groepen verdeeld: de stammen die meerdere diminutievormen hadden en de stammen die er één hadden. 30% (n=48) van de stammen had meerdere standaardtalige diminutievormen en 70% (n=112) hadden er één. Binnen de tweede groep vormde 92,85% (n=103) van de stammen hun diminutievormen met de regelmatige of verwachte *-je* variant. De andere 7,15% (n=8) vormde zijn diminutievorm met de onregelmatige *-etje* allomorf.

Na de verwijdering van alle hierboven beschreven stammen bestond de uiteindelijke dataset uit 48 stammen. Deze 48 stammen toonden allemaal variatie in hun standaardtalige diminutievormen. Het totaal aantal tokens van de 48 stammen was 3.616.993. Dit aantal bevat zowel de basisvormen als de diminutievormen van de stammen. De diminutievormen zijn samen 5,3% (n=192.057) van de tokens.

STAM	TOKEN	DIM1	TOKEN	DIM2	TOKEN	SUM DIM	RF DIM2
slab	964	slabje	48	slabbetje	1038	1086	0,96
vlag	70990	vlagje	311	vlaggetje	5122	5433	0,94
rib	6325	ribje	68	ribbetje	813	881	0,92
krab	8291	krabje	58	krabbetje	528	586	0,90
weg	1299051	wegje	858	weggetje	6978	7836	0,89
brug	160439	brugje	1207	bruggetje	8229	9436	0,87
rog	3712	rogje	5	roggetje	25	30	0,83
pop	66756	popje	2390	poppetje	7066	9456	0,75
tub	1675	tubje	2	tubbetje	5	7	0,71
heg	4225	hegje	81	heggetje	156	237	0,66
kip	83524	kipje	803	kippetje	1519	2322	0,65
pip	5139	pipje	12	pippetje	16	28	0,57
krib	752	kribje	66	kribbetje	76	142	0,54
rug	219024	rugje	300	ruggetje	309	609	0,51
trap	126851	trapje	2335	trappetje	1263	3598	0,35
lub	18	lubje	6	lubbetje	3	9	0,33
dog	8865	dogje	6	doggetje	2	8	0,25
eb	8960	ebje	11	ebbetje	3	14	0,21
schub	2089	schubje	94	schubbetje	22	116	0,19
rap	45	rapje	43	rappetje	9	52	0,17
gap	630	gapje	10	gappetje	2	12	0,17
wig	1923	wigje	67	wiggetje	8	75	0,11
keg	78	kegje	11	keggetje	1	12	0,08
lab	16966	labje	48	labbetje	4	52	0,08
dreg	844	dregje	39	dreggetje	3	42	0,07
snip	4276	snipje	13	snippetje	1	14	0,07
kwab	800	kwabje	54	kwabbetje	4	58	0,07
bob	12637	bobje	105	bobbetje	7	112	0,06
nip	45	nipje	92	nippetje	4	96	0,04
rob	52672	robje	58	robbetje	1	59	0,02
web	77861	webje	74	webbetje	1	75	0,01
mug	14752	mugje	383	muggetje	4	387	0,01
plug	10530	plugje	289	pluggetje	3	292	0,01
schop	13021	schopje	439	schoppetje	4	443	0,01
tab	15672	tabje	1384	tabbetje	11	1395	0,01
grap	34324	grapje	20591	graptje	163	20754	0,01
drup	1570	drupje	815	druppetje	5	820	0,01

STAM	TOKEN	DIM1	TOKEN	DIM2	TOKEN	SUM DIM	RF DIM2
klap	66305	klapje	360	klappetje	2	362	0,01
kap	28626	kapje	3139	kappetje	11	3150	0,00
lob	4320	lobje	643	lobbetje	1	644	0,00
kop	220383	kopje	90441	koppetje	118	90559	0,00
prop	10386	propje	1143	proppetje	1	1144	0,00
mop	10390	mopje	1436	moppetje	1	1437	0,00
pap	15831	papje	2065	pappetje	1	2066	0,00
pup	40842	pupje	3107	puppetje	1	3108	0,00
stip	19593	stipje	3246	stippetje	1	3247	0,00
club	359387	clubje	8564	clubbetje	2	8566	0,00
top	312577	topje	11188	toppetje	2	11190	0,00

Tabel 2. Stammen met twee standaardtalige diminutiefvormen

5. Analyse

Tabel 2. laat de 48 stammen zien die variatie in hun standaardtalige diminutiefvormen toonden. De tabel bevat de stammen, hun diminutiefvormen en de relatieve frequenties van zowel de stammen als de verschillende diminutiefvormen (kolommen 1 tot 6). De zevende kolom bevat de som van het aantal diminutiefvormen per stam. De achtste en laatste kolom laat de relatieve frequentie van de diminutiefvorm gevormd met de *-etje* allomorf zien, vergeleken met de som van het aantal diminutiefvormen. De data in de tabel zijn gerangschikt van de hoogste naar de laagste waarde volgens de relatieve frequentie van de onregelmatige verkleinvorm gevormd met de *-etje* allomorf. Hoe hoger de waarde in de laatste kolom dus is, hoe hoger de verhouding van de *-etje* verkleinvorm vergeleken met de reguliere diminutiefvorm gevormd met de *-je* allomorf. Waar de waarde van de relatieve frequentie hoger is dan 0,5, is de diminutiefvorm gevormd met de *-etje* allomorf (DIM2) dominant en waar de waarde lager is dan 0,5 is de korte vorm gevormd met de *-je* allomorf dominant. De dikke lijn tussen *rug* en *trap* verdeelt de stammen volgens hun dominante verkleinvormen, voor het gemak van de analyse.

Bij 29% van de stammen (n=14) in Tabel 2. komt de onregelmatige verkleinvorm (DIM2) vaker voor dan de regelmatige vorm gevormd met de *-je* allomorf (DIM1). De rest van de stammen (71%; n=34) vertoont een voorkeur voor de regelmatige diminutiefvorm (DIM1). Bij de stammen die vaak in de vakliteratuur voorkomen (zoals *vlag*, *brug*, *weg*, *pop*, *kip* en *rug*) is er een sterke voorkeur voor de onregelmatige diminutiefvorm (DIM2).

Het gedrag van de stam *grap* is bijzonder. De DIM2 vorm van deze stam is *graptje* in plaats van het verwachte *grappetje*. De relatieve frequentie van deze vorm is 0,01 vergeleken met de DIM1 vorm. Het komt dus blijkbaar niet vaak voor. Gezien de tokenfrequentie van de DIM2 vorm (n=163) is dit waarschijnlijk geen tyfout. Een snelle Google-zoekopdracht laat zien dat zowel *graptje* als *grappetje* wel bestaan. Als de zoekopdracht tot alleen websites tot de .nl domeinextensie wordt beperkt, levert *graptje* 516 resultaten op, terwijl *grappetje* 74 hits. Dit betekent dus dat, hoewel het onverwacht is, de verkleinvorm *graptje* wel bestaat.

5.1. De eindmedeklinker en de diminutievorm

75% (n=36) van de stammen in Tabel 2. eindigt op een /p/, gespeld met een *p* of *b* en 25% (n=12) van de stammen eindigt op /x/, gespeld met een *g*. In de huidige sectie wordt de relatie tussen de eindmedeklinkers en de verschillende diminutievormen beschreven.

	DIM1 (-je)		DIM2 (-etje)	
/p/	28	78%	8	22%
/x/	6	50%	6	50%

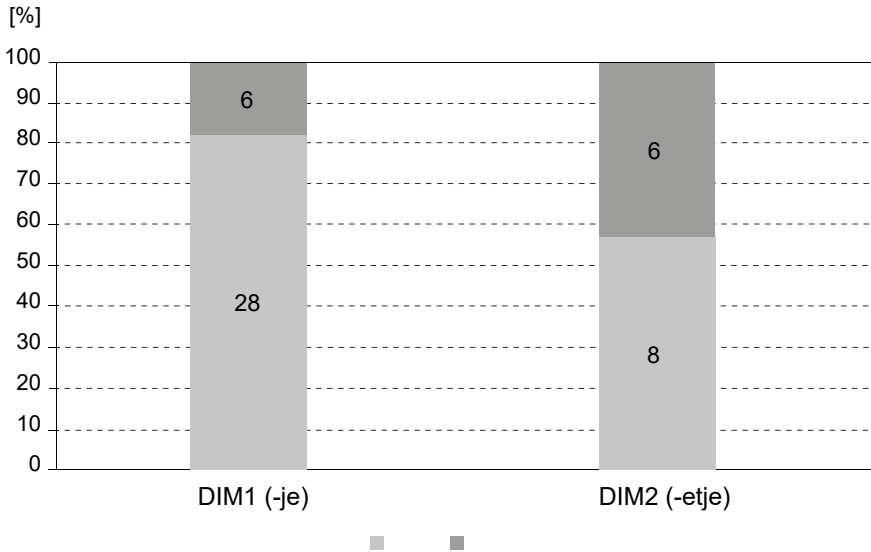
Tabel 3. De verhouding tussen de eindmedeklinkers en de diminutievormen

Zoals weergegeven in Tabel 3. was de diminutievorm gevormd met de *-je* allomorf dominant bij 78% (n=28) van de stammen die op /p/ eindigen. Dit is de verwachte of regelmatige diminutievorm. In de rest van de /p/-stammen (22%; n=8) was de alternatieve diminutievorm met de *-etje* allomorf frequenter in de corpora. Dezelfde verhouding bij de /x/-stammen was 50% - 50% (n=6 in beide gevallen).

Hoewel het aantal stammen dat op /p/ eindigt drie keer zo groot was als het aantal stammen dat op /x/ eindigt, kan men zien dat de diminutievorm met de *-je* allomorf vaker voorkwam bij /p/-stammen dan bij de /x/-stammen.

Deze observatie kan verder ondersteund worden door de analyse van de data in Figuur 1. Er waren 34 stammen waar de diminutievorm gevormd met de *-je* allomorf vaker voorkwam dan de diminutievorm gevormd met de *-etje* allomorf. Van deze 34 stammen eindigde 82% (n=28) op /p/ en 18% (n=6) op /x/. Dit suggereert dat het gedrag van de stammen die op /p/ eindigen conservatiever is dan dat van stammen die op /x/ eindigen. De /x/-stammen tonen een sterkere neiging om hun diminutievormen met de bisyllabische allomorf te vormen.

Figuur 1. De verhouding tussen de korte en de lange diminutievormen en de eindmedeklinkers

5.2. De stamklinker en de diminutievorm

Net als bij de eindmedeklinkers kunnen er verschillende patronen worden ontdekt bij stamklinkers en hun voorkeuren voor de ene of de andere suffixvariant.

Onder de 48 stammen die twee standaardtalige diminutievormen hadden, werden alle vijf korte klinkers vertegenwoordigd. 27% (n=13) van de stamklinkers was /a/, 13% (n=6) was /ɛ/, 17% (n=8) was /i/, 23% (n=11) was /ɔ/, en de overige 21% (n=10) was /y/. De distributie van de stamklinkers in de data was dus evenwichtiger dan die van de eindmedeklinkers, maar dit was ook niet helemaal gelijkmatig. Toch kan worden vastgesteld dat bij alle vijf korte klinkers meerder diminutievormen aanwezig zijn.

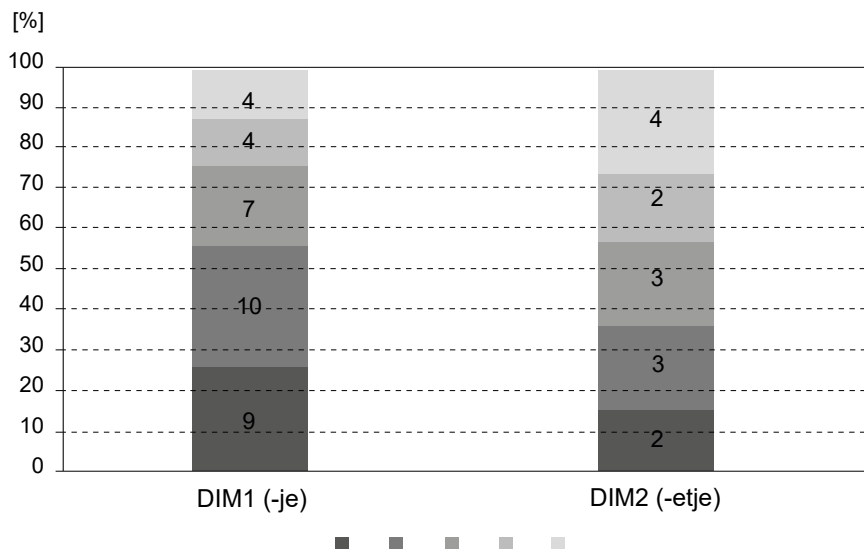
	DIM1 (-je)		DIM2 (-etje)	
	n	%	n	%
/ɔ/	9	82%	2	18%
/a/	10	77%	3	23%
/y/	7	70%	3	30%
/ɛ/	4	67%	2	33%
/i/	4	50%	4	50%

Tabel 4. De verhouding tussen de stamklinkers en de diminutievormen

Zoals weergegeven in Tabel 4, kwam de korte diminutievorm (DIM1) vaker voor bij alle stamklinkers, behalve bij /i/. Hier was de verhouding tussen de twee vormen precies 50-50 (n=4 bij allebei). Het gedrag van de andere vier stamklin-

kers was overeenkomstig met zowel de regels van diminutievorming als met het feit dat 71% (n=34) van alle stammen een voorkeur toonde voor de diminutievorm gevormd met *-je*. Waar de stamklinker /ɔ/ was, was de diminutievorm gevormd met *-je* het vaakst de dominante vorm. 82% (n=9) van deze stammen toonde een voorkeur voor de korte diminutievorm.

Figuur 2. laat de distributie van de stamklinkers binnen de korte en de lange diminutievormen zien. Bij 29% (n=10) van de stammen waar de korte diminutievorm gevormd met *-je* dominant was, was /a/ de stamklinker. Bij 12%-12% (n=4) was het /ɛ/ of /ɪ/, bij 26% (n=9) was het /ɔ/ en bij 21% (n=7) was het /y/. Van de 14 stammen waar de lange vorm gevormd met *-etje* dominant was, was in 21% (n=3) van de gevallen /a/ de stamklinker, in 14%-14% (n=2) van de gevallen was het /ɛ/ of /ɔ/, bij 29% (n=4) was het /ɪ/ en bij 21% (n=3) was het /y/. Dit wijst er dus op dat de stamklinkers /a/ en /ɔ/ vaker met de *-je* allomorf voorkomen en dat de stamklinker /ɪ/ het meest waarschijnlijk is om met de *-etje* allomorf een diminutief te vormen.

Figuur 2. De verhouding tussen de korte en de lange diminutievormen en de stamklinkers

5.3. Het verband tussen de combinatie van de stamklinkers en de slotmedeklinker en de diminutievorm

Op basis van de hierboven beschreven patronen zou men kunnen verwachten dat de stammen die op /qɔp/ of /ɔp/ eindigen het meest waarschijnlijk zijn om de korte vorm te hebben als dominante diminutievorm. Evenzo zou van de stammen die op /ɪx/ eindigen, kunnen worden verwacht dat ze een neiging hebben om hun diminutievormen met de *-etje* allomorf te vormen. Gezien het feit dat de dataset

vrij beperkt is, moeten deze veronderstellingen met een korreltje zout worden genomen. Er is slechts één stam die op /ix/ eindigt (*wig*) en hier is de korte vorm dominant. Er zijn echter 21 stammen die op /ap/ of /ɔp/ eindigen.

De stammen worden gerangschikt op basis van de relatieve frequentie van de diminutiefvorm gevormd met *-etje* (DIM2). Zoals weergegeven in Tabel 5. Is DIM2 slechts bij 14,3% (n=3) van deze stammen dominant. De andere 85,7% (n=18) vertoont wel een voorkeur voor de DIM1 vorm. Dit resultaat is in overeenstemming met de verwachting gebaseerd op het gedrag van de stamklinkers en de eindmedeklinkers.

STAM	TOKEN	DIM1	TOKEN	DIM2	TOKEN	DIM1 + DIM2	RF DIM2
slab	964	slabje	48	slabbetje	1038	1086	0,96
krab	8291	krabje	58	krabbetje	528	586	0,90
pop	66756	popje	2390	poppetje	7066	9456	0,75
trap	126851	trapje	2335	trappetje	1263	3598	0,35
rap	45	rapje	43	rappetje	9	52	0,17
gap	630	gapje	10	gappetje	2	12	0,17
lab	16966	labje	48	labbetje	4	52	0,08
kwab	800	kwabje	54	kwabbetje	4	58	0,07
bob	12637	bobje	105	bobbetje	7	112	0,06
rob	52672	robye	58	robbetje	1	59	0,02
schop	13021	schopje	439	schoppetje	4	443	0,01
tab	15672	tabje	1384	tabbetje	11	1395	0,01
grap	34324	grapje	20591	graptje	163	20754	0,01
klap	66305	klapje	360	klappetje	2	362	0,01
kap	28626	kapje	3139	kappetje	11	3150	0,00
lob	4320	lobje	643	lobbetje	1	644	0,00
kop	220383	kopje	90441	koppetje	118	90559	0,00
prop	10386	propje	1143	proppetje	1	1144	0,00
mop	10390	mopje	1436	moppetje	1	1437	0,00
pap	15831	papje	2065	pappetje	1	2066	0,00
top	312577	topje	11188	toppetje	2	11190	0,00

Tabel 5. Stammen die op /ap/ of /ɔp/ eindigen en hun diminutiefvormen

6. Conclusie

Er waren 202 stammen met een korte klinker die op /p/ of /x/ eindigden. In de corpora waren er 48 stammen die twee standaardtalige diminutiefvormen hadden.

Deze 48 stammen bedroegen bijna een vierde (23,8%) van de originele dataset. Gezien dit feit kan het worden vastgesteld dat monosyllabische woorden met een korte klinker die op /p/ of /x/ eindigen wel variatie kunnen vertonen in hun diminutievormen. Dit betekent dat dit fenomeen verder reikt dan de handvol voorbeelden die vaak vermeld worden in de vakliteratuur.

Naar aanleiding van de hierboven geanalyseerde data kunnen de volgende algemene overwegingen worden geformuleerd:

I. De stammen die op /p/ eindigen vertonen een voorkeur voor de korte allomorf *-je*. 82% (n=28) van de stammen die de *-je* vorm hadden als de dominante diminutievorm eindigen op /p/. Het moet echter worden opgemerkt dat 57% (n=8) van de stammen waar de lange diminutievorm gevormd met *-etje* vaker voorkwam dan de korte variant wel op /p/ eindigde.

II. /x/-finale stammen vertonen geen echte voorkeur voor de ene of de andere diminutievorm. De 12 stammen die op /x/ eindigden waren gelijk verdeeld over de twee groepen.

III. Met de uitzondering van de /t/ is bij alle stamklinkers de korte diminutievorm dominant.

IV. Bij 29% (n=14) van de stammen die allomorfie vertonen, kwam de onregelmatige diminutievorm gevormd met de *-etje* allomorf vaker voor dan de regelmatige of verwachte diminutievorm gevormd met de *-je* allomorf.

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat de monosyllabische stammen met een korte klinker die op /p/ of /x/ eindigen wel variatie vertonen in hun diminutievormen in het hedendaags Standaardnederlands. Bovendien is er een niet onbelangrijk aantal stammen die niet alleen variatie vertonen, maar ook een dominante onregelmatige diminutievorm hebben, die gevormd wordt met de *-etje* allomorf. Dit suggereert dat niet alleen de regelmatige diminutievorm, maar ook de variant met *-etje* als wel gevormd wordt beschouwd. Dit wordt verder ondersteund door het feit dat er stammen waren waarvan alleen de onregelmatige vorm voorkwam in de corpora. Het is mogelijk dat de aanwezigheid van deze variatie (en in sommige gevallen de dominantie van de lange diminutievorm) het begin van een taalverandering kan zijn via lexicale diffusie. Deze hypothese moet echter nog worden bevestigd door verder onderzoek naar de verdeling van de varianten in de verschillende leeftijdsgroepen (schijnbare tijd) en door de tijd heen (werkelijke tijd).

6.1. Opmerkingen

Vanwege de grootte van de dataset kunnen er geen verregaande conclusies worden getrokken over de relatie tussen de keuze van de suffixallomorf en de slotmedeklinker, de stamklinker of de combinatie van de twee. Wat zeker kan worden waargenomen is dat bij de /p/-stammen de regelmatige diminutievorm

vaker voorkomt dan bij de /x/-stammen. Dit kan ook komen door het feit dat de diminutiefvormen van /p/-stammen oververtegenwoordigd waren in de corpora vergeleken met die van de /x/-stammen.

Toch moet worden opgemerkt dat vanwege de beperkte grootte van de beschikbare data de conclusies met enige behoedzaamheid moeten worden behandeld. Bij sommige stammen waar de tokenfrequentie of de relatieve frequentie van de ene of de andere diminutiefvorm opvallend laag was, moet de mogelijkheid worden overwogen dat die voorbeelden van spelfouten zijn en niet echte voorbeelden van variatie. Met het gebruik van pseudoworden zou het mogelijk zijn om een duidelijker beeld te krijgen over het gedrag van deze stammen.

Bibliografie

- Boersma, Tiffany. *Variability in the Acquisition of Allomorphs: The Dutch Diminutive and Past Tense*. LOT, 2018.
- Cohen, Antonie. “Het Nederlandse diminutiefsuffix; een morfonologische proeve”. *De Nieuwe Taalgids*, no. 51, 1958, pp. 40-45.
- Den Boon, Ton, et al. *Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal*. 13de dr., Van Dale Lexicografie, 1999.
- Den Os, Els, en Rita Harder. “De verwerving van de regels voor meervouds- en verkleinwoordsvorming in het Nederlands”. *De Nieuwe Taalgids*, vol. 80, no. 1, 1987, pp. 240–250.
- Göcze, Borbála. *Allomorfie van het diminutief*. Eötvös Loránd Universiteit, 2020.
- Haeseryn, Walter, et al. “12.3.1.4.ii.1 Het achtervoegsel -je (en varianten)”. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, 2019, <https://e-ans.ivdnt.org/topics/pid/ans120301040201lingtopic>. Geraadpleegd 19 mei 2023.
- Köhnlein, Björn, en Kathrin Linke. “Taalportaal | Phonotactics”. *Taalportaal | Phonotactics*, 2020, <https://taalportaal.org/taalportaal/topic/pid/topic-13998813314549851>. Geraadpleegd 19 mei 2023.
- Kooij, Jan G., en Marc van Oostendorp. *Fonologie: uitnodiging tot de klankleer van het Nederlands*. Amsterdam University Press, 2003.
- Linke, Kathrin. “Taalportaal | Diminutive allomorphy”. *Taalportaal | Diminutive allomorphy*, 2020, https://taalportaal.org/taalportaal/topic/link/phonology__Dutch__Word_phonology__Allomorphy__diminutive_allomorphy.dita. Geraadpleegd 15 mei 2023.
- Snow, Catherine E., et al. “The Acquisition of Some Dutch Morphological Rules”. *Journal of Child Language*, vol. 7, no. 3, 1980, pp. 539–553.
- Trommelen, Mieke. *The syllable in Dutch: with special reference to diminutive formation*. Foris Publications, 1983.
- Van der Hulst, Harry. “The Dutch Diminutive”. *Lingua*, vol. 118, no. 9, 2008, pp. 1288–1306.

Corpora

- Corpus Gesproken Nederlands – CGN* (Versie 2.0.3). 2014, <http://hdl.handle.net/10032/tm-a2-k6>.
- Kilgarriff Adam et al. “The Sketch Engine: ten years on”. *Lexicography*, 1: 7–36, 2014.

Kilgarriff Adam et al. „The Sketch Engine”. *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*: 105–116, 2004.

The Sketch Engine. 2022, <http://www.sketchengine.eu>.

SoNaR-corpus (Versie 1.2.1), 2015, <http://hdl.handle.net/10032/tm-a2-k6>.